

УДК 911.3

Сировець С.Ю.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСТЕРІВ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТОЛИЧНОМУ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОМУ РАЙОНІ

Стаття присвячена розробці наукових основ суспільно-географічного дослідження територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності на прикладі кластерів.

Ключові слова: рекреаційно-туристична діяльність, кластер, територіальна організація.

Статья посвящена разработке научных основ общественно-географического исследования территориальной организации рекреационно-туристической деятельности на примере кластеров.

Ключевые слова: рекреационно-туристическая деятельность, кластер, территориальная организация.

The article deals with the development of scientific bases of socio-geographical study of the territorial organization of recreation and tourism activity in the sample clusters.

Key words: recreation and tourism activity, cluster, territorial organization.

Постановка проблеми. Особливої ваги питання розвитку туризму набуває на регіональному рівні і в значній мірі може бути вирішене суспільною географією на базі розробки оптимізаційної моделі рекреаційно-туристичної діяльності (РТД) – кластер рекреаційно-туристичної діяльності.

Аналіз джерел та публікацій. Вагомий внесок у дослідження геопросторових, регіональних, економічних, логістичних аспектів рекреаційно-туристичної діяльності зробили такі вчені: А.Ю. Александрова, О.О. Бейдик, В.К. Кіптенко, Ф. Котлер, О.О. Любіцева, Я.Б. Олійник, І.Г. Смирнов, Т.І. Ткаченко, М.С. Фалькович, Дж.К. Холлоуей та інші.

Виклад основного матеріалу. Математико-картографічна модель (рис. 1) дає наочне підтвердження про рівень розвитку РТД в Столичному

суспільно-географічному районі (СГР) на основі кластерної організації, виокремлюючи елементи територіальної структури (ТС) та рівень розвитку РТД, шляхом уявлення про просторове розміщення підприємств індустрії туризму та рекреаційно-туристичних ресурсів.

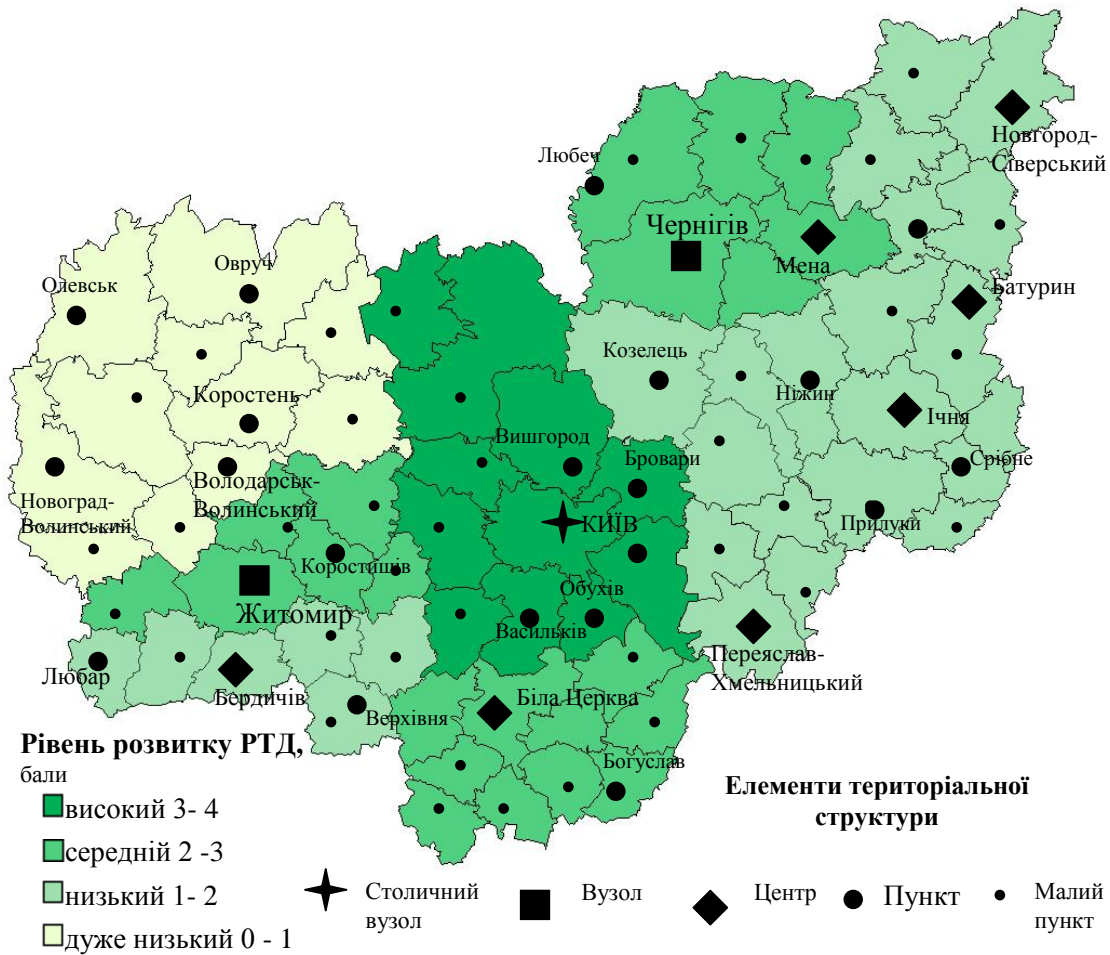


Рис. 1. Територіальна організація кластерів рекреаційно-туристичної діяльності в Столичному СГР

Застосування графо-аналітичних методів дозволило виявити досить компактну форму територіальної організації РТД в Столичному СГР та достатній рівень сформованості транспортних комунікацій, що визначає відповідні можливості для здійснення туристичних перевезень. У територіальній структурі рекреаційно-туристичній діяльності в Столичному СГР виділяються: столичний вузол, вузли, центри, пункти та малі пункти.

Оптимальними геомісцями є столичний вузол – Київ та вузли Житомир, Чернігів – своєрідний генератор рекреаційно-туристичних інновацій, де відбувається концентрація та перерозподіл туристичних потоків. Високою кількістю туристів, доступністю та перспективністю щодо концентрації комплексних видів рекреаційно-туристичної діяльності і створення національних центрів рекреаційно-туристичної діяльності, сполучених із закордонними, характеризуються Київ, Чернігів.

Центри кластерів розглядаються як вершини графу або вузли, а зв'язки – як ребра та дуги відповідного порядку (ребра графу 1 та 2, 2 та 3 порядку можуть співпадати). Таким чином маємо будову складного графу відповідних рівнів – графу орієнтованого (вищий рівень) та графу неорієнтованого (найнижчий рівень). Неорієнтований рівень є базовий при дослідженні рекреаційно-туристичної діяльності, оскільки на даному рівні формується відповідний набір послуг. Математико-картографічна модель «Граф кластерної організації рекреаційно-туристичної діяльності» відображає зв'язки між елементами рекреаційно-туристичної діяльності, характерні просторові закономірності розподілу рекреаційно-туристичного обслуговування, стандартизує процедуру дослідження складових рекреаційно-туристичної діяльності для її оптимальної територіальної організації. За допомогою різних обчислень (показник цілісності, форми, компактності) даного графу та ГІС технологій, наприклад, визначені умови для побудови оптимальних маршрутів, транспортна доступність кластерів РТД. Оцінка графа в цілому, його зв'язність та конфігурації кластерів ґрунтувались на наступних показниках.

За показником цілісності (демонструє кількість замкнених циклів в графі – чим більше – тим ціліснішим є граф), першість належить Київському та Білоцерківському кластеру, високий показник має Ічнянський кластер – 7, найменший показник має Переяслав-Хмельницький кластер – 4, що пояснюється значною туристичною вагою центру даного кластера (табл. 1). Оскільки ми маємо різні варіанти побудови схеми руху по маршруту, суттєвим є оцінка графа в цілому задля параметризації різних схем маршруту для чого використали показник зв'язності. Загальну конфігурацію графа оцінюють за показником форми (чим більше значення, тим більш компактну форму має схема маршруту), що дає змогу оцінити конфігурацію та компактність пропонованої схеми маршруту. Відповідно до показників з кластерів Столичного СГР найбільш компактну форму має Київський та Білоцерківський кластер – 1,4 та 1,3 відповідно. В той самий час, щоб оцінити саме компактність пропонованої схеми, використовується показник компактності, що дозволяє оцінити протяжність графа – чим менше його значення, тим компактніший граф, тобто менші витрати часу на долаття відстаней між пунктами маршруту. Даний показник коливається в межах 0,8-0,9 для більшості кластерів, виняток становить лише Бердичівський кластер – 1, пояснюється це розташуванням його пунктів рекреаційно-туристичної діяльності. Таким чином, дані показники задаються по кожному варіанту схеми маршруту як в середині кластера, так і між кластерами. За допомогою даної матриці показників графу визначається оптимізація маршруту: за сегментом споживача, часом, ціною. Оцінка положення кожної вершини в графі, визначення її місця в загальній системі атрактивності ресурсів, а також оцінки графа в цілому і його параметризація за допомогою топологічних мір виявили найкращі умови розміщення наступних центрів кластерів:

Київ, Біла Церква, Ічня, Бердичів; середні показники – Чернігів, Новгород-Сіверський, Житомир.

Таблиця 1. Оцінка графу кластерів рекреаційно-туристичної діяльності в Столичному СГР

Кластер	Показники (мінімальні значення)			
	цілісності	зв'язності	форми	компактності
	μ	β	π	η
1.Бердичівський	6	1	1	1
2.Житомирський	6	0,8	1	0,8
3. Коростенський	6	0,8	1	0,8
4. Новоград-Волинський	5	0,8	0,8	0,8
5.Білоцерківський	10	0,9	1,3	0,9
6.Київський	11	0,9	1,4	0,9
7.Переяслав-Хмельницький	4	0,8	0,8	0,8
8.Ічнянський	7	0,9	1	0,9
9.Ніжинський	4	0,8	1	0,8
10.Новгород-Сіверський	5	0,8	0,8	0,8
11.Чернігівський	6	0,8	0,8	0,8
Столичний СГР	70	0,9	3,2	0,9

За допомогою показників радіусу доступності рекреаційно-туристичної мережі кластера та коефіцієнту децентралізації ареала кластера рекреаційно-туристичної мережі кластера було визначено ступінь просторового розміщення рекреаційно-туристичних закладів по відношенню до досліджуваної території. Значення K_c (близьке до 0) має Столичний СГР, що свідчить про компактність розташування підприємств індустрії туризму (табл. 2). Також дане значення характерне для Білоцерківського кластеру – 0,007. Зростання значення K_c характеризує високу ступінь деформації ареалу, нерівномірність розподілу закладів індустрії туризму по відношенню до центрів кластеру та центру Столичного СГР. Найбільш високі значення мають наступні кластери: Новгород-Сіверський – 1,93, Чернігівський – 1,89 та Ніжинський – 1,73. Це вказує на значну концентрацію підприємств індустрії туризму в центральній зоні кластера, завдяки чому меншим чином розвивається базова та перспективні зони кластера, зумовлюючи замикання основного турпоточку на центрах кластеру. Розміщення закладів рекреації та туризму в перспективних зонах кластеру пояснюється намаганням їх розташування поблизу променевих магістралей, які відходять від великих міст та виконують роль комунікацій для більшості міст регіону (Коростишів, Кагарлик, Борзна). В кластерах, які розташовані в радіусі 40-60 км. до вузлів та центрів РТД, формується стабільний рекреаційно-туристичний взаємозв'язок на базі підприємств закладів розміщення, харчування (Києво-Святошинський, Обухівський, Васильківський райони – готельно-ресторанні комплекси: мережа «Козирна карта», «Козацький стан» та ін.) та дозвілля (Бровари – Аквапарк «Термінал», с. Гавронщина – гольф клуб

«GolfStream» та ін.), які надають РТ послуги переважно цінового сегменту класу «люкс».

Таблиця 2. Ступінь просторового розміщення підприємств індустрії туризму кластерів рекреаційно-туристичної діяльності в Столичному СГР

Кластер	Показники	
	Радіус доступності рекреаційно-туристичної мережі кластера	Коефіцієнт децентралізації ареала кластера рекреаційно-туристичної мережі кластера
	r	K_c
Бердичівський	15,52	0,989
Житомирський	3,64	0,855
Коростеньський	14,50	0,385
Новоград-Волинський	14,63	1,130
Білоцерківський	7,54	0,007
Київський	3,57	0,978
Переяслав-Хмельницький	3,27	1,229
Ічнянський	18,30	1,402
Ніжинський	9,37	1,727
Новгород-Сіверський	12,50	1,929
Чернігівський	2,33	1,885
Області		
Житомирська	2,17	0,855
Чернігівська	2,54	0,714
Київський	0,68	0,006
Столичний СГР	0,55	→0,01

Висновки. Аналіз інтегральної функціональної структури та територіальної організації РТД Столичного СГР обґрунтовує виділення 11 кластерів РТД: Житомирська область – 4 кластери, Київська область (разом з м. Київ) – 3 кластери, Чернігівська область – 4 кластери, в межах кожного з яких виділено функціональні зони РТД. Виявлено, що кластер РТД формується в межах території певного таксономічного рівня. Враховані можливості подальшої спеціалізації РТД в кожному кластері з урахуванням вимог збалансованого розвитку.

1. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес , 2002. – 436 с.
2. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика : [навч. посіб.] / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
3. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : [монографія] / Т.І. Ткаченко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 463 с.